EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 4.5.2007
KOM(2007) 234 lõplik

KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

fosfaatide kasutamise kohta
vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta määruse (EÜ) nr 648/2004 (detergentide kohta) artiklile 16

KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

fosfaatide kasutamise kohta
vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta määruse (EÜ) nr 648/2004 (detergentide kohta) artiklile 16

(EMPs kohaldatav tekst)

1. SISSEJUHATUS

Detergente käsitleva määruse (EÜ) nr 648/2004[1] artiklis 16 on sätestatud, et *„8. aprilliks 2007 hindab komisjon fosfaatide kasutamist, esitab sellekohase aruande ning põhjendatud juhul seadusandliku ettepaneku fosfaatide kasutamise kohta, pidades silmas nende kasutamise järkjärgulist kaotamist või piiramist erirakendustes.”*

1.1. Fosfaatide kasutamine detergentides

Fosfaadid on majapidamis- ja tööstusdetergentides ühed kõige levinumad ja ohtramalt kasutatavad koostisained. Nende funktsioon on vähendada vee karedust, et parandada detergentide puhastamisvõimet. Kõige laiemat kasutamist leidev fosfaat on naatriumtripolüfosfaat ($Na_5P_3O_{10}$, CASi nr 7758-29-4, EINECSi nr 231-838-7). Üldiselt on naatriumtripolüfosfaat detergentides tõhus koostisaine, mis täidab järgmisi funktsioone:

- karedust põhjustavate soolade tõhus eraldamine (ja nende hoidmine lahuses);
- kiududele ladestunud mustuse eemaldamine ja edasise kogunemise tõkestamine;
- pesemisprotsessi tõhustamine;
- detergendi teiste koostisosade tugiaine.

Aastas tarbitakse EL 25s umbes 1,8 miljonit tonni fosfaate sisaldavaid detergente, mis vastab umbes 110 000tonnisele fosforisisaldusele. Neist 90–95% tarbitakse kodukasutuseks mõeldud pesu- ja nõudepesuvahenditena. Võrdluseks mainitagu, et väetistes kasutatavate fosfaatide hulk vastab aastas umbes 1,25 miljonile tonnile fosforile.

Naatriumtripolüfosfaadi kasutamisel detergentides ei pea muretsema tervist ohustavate kahjulike kõrvaltoimete pärast. Hiljutised teaduslikud tõendid[2] viitavad naatriumtripolüfosfaadi väga madalale ägedale toksilisusele allaneelamise või nahale sattumise puhul, mutageenseid ja genotoksilisi toimeid ei ole aga üldse täheldatud.

Fosfaadid on vajalikud toitained, mida näitab ka nende kasutamine väetistes. Fosfaatide kasutamisel detergentides on peamine murettekitav asjaolu, et see võib põhjustada toitainete ülekülluse veekeskkonnas, mis omakorda võib viia eutrofeerumisprobleemideni.

---

[1] Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 648/2004 detergentide kohta, ELT L 104, 8.4.2004, lk 1.

[2] Sodium Tripolyphosphate (STPP) CAS: 7758-29-4 Human & Environmental Risk Assessment on ingredients of European household cleaning products (Naatriumtripolüfosfaat CAS: 7758-29-4 Euroopa olmepuhastustoodete koostisainete inim- ja keskkonnariskide hindamine), HERA (2003)

Eutrofeerumise määratlus on järgmine: *„vee rikastumine toitainetega, eriti lämmastiku- ja/või fosforiühenditega, mis kiirendab vetikate ja taimestiku kõrgemalt arenenud vormide kasvu ning häirib seetõttu soovimatult vees esinevate organismide tasakaalu ja rikub sama vee kvaliteeti”*.[3]

Eutrofeerumine on keeruline nähtus, milles fosfaadid mängivad sageli, kuid mitte alati, olulist rolli. Kasvav mure naatriumtripolüfosfaadi eutrofeeriva mõju pärast on põhjustanud paljudes riikides nihke fosfaadivabade pesupesemisvahendite suunas. Tabelis 1 (lisa) on esitatud fosfaadivabade detergentide praegune turuosa EL 25s. Detergendid satuvad veekeskkonda peamiselt reoveepuhastuse käigus. Veekeskkonda sattuva detergentidest pärit naatriumtripolüfosfaadi osakaal varieerub ELi liikmesriikides suuresti, sõltudes reovee puhastuse kolmanda astme tõhususest. Kolmanda astme puhastamine on kulukas ja pole kõigi reoveeheidete puhul nõutav (eelkõige jääb asjakohane puhastamine tegemata väiksemates asulates). Põllumajandusmaale pandud väetistes leiduv fosfaat imendub peamiselt põllukultuuridesse, kuid osa sellest nõrgub ka pinnavette. Kolmas peamine fosforiallikas on inimeste ainevahetusjäägid.

Naatriumtripolüfosfaadi kasutamisele pesupesemisvahendites pakuvad alternatiivi peamiselt tseoliidid (põhiliselt tseoliit A), mille turuosa on üle 60%, kuid, mille kasutamisel suurenevad teiste koostisainete, näiteks täiendavate veepehmendus- ja pleegitusaine kogused.

Nõudepesuks kasutatavad detergendid põhinevad endiselt peamiselt fosfaatidel. Fosfaadivabade pesupesemisvahendite kasutuselevõtu tõttu on nõudepesuvahenditest pärit fosfaatide osakaal kõigist vabanevatest fosfaatidest kerkinud umbes 25 protsendini.

1.2. Eutrofeerumist käsitlevad ELi õigusaktid

Mitme ELi direktiiviga piiratakse toitainete kontsentratsiooni pinnavees, aidates seega võidelda eutrofeerumise vastu.

Direktiiv 91/271/EMÜ[3] asulareovee puhastamise kohta, mille kohaselt on kolmanda astme puhastamine (millega eemaldatakse fosfaadid) nõutav reoveepuhastites, mis teenindavad rohkem kui 10 000 inimekvivalendiga linnastuid ja millest väljuv reovesi juhitakse eutrofeerumisriskiga piirkondadesse.

Direktiiv 91/676/EMÜ[4] veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest (nitraadidirektiiv), mille kohaselt peavad liikmesriigid kindlaks tegema tundlikud alad ning looma ja ellu viima tegevusprogramme lämmastikuühenditest tingitud veereostuse vähendamiseks nendel aladel.

Direktiiv 96/61/EÜ[5] saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli kohta, mille kohaselt peavad liikmesriigid teatavatele tööstusettevõtetele väljastama lube, võttes arvesse parimat võimalikku tehnikat. Direktiivi III lisas esitatud soovituslik loend, mida tuleb peamiste saasteainete heite piirväärtuse arvestamisel arvesse võtta, sisaldab eutrofeerumist soodustavaid aineid, eelkõige nitraate ja fosfaate.

---

[3] Direktiiv 91/271/EMÜ, EÜT L 135, 30.5.1991, lk 40.
[4] Direktiiv 91/676/EMÜ, EÜT L 375, 31.12. 1991, lk 1.
[5] Direktiiv 96/61/EÜ, EÜT L 257, 10.10.1996, lk 26.

Direktiiviga 2000/60/EÜ,[6] (vee raamdirektiiv) on senisest enam esile tõstetud eutrofeerumine ja terviklikum lähenemisviis veemajandusele.[7] Liikmesriigid peavad rakendama meetmeprogramme, millega tagatakse kogu ELis veekogude hea seisundi taastumine aastaks 2015. Juhul kui vee raamdirektiivist tuleneva seire ja hindamise tulemusel selgub, et veekogudesse sattunud fosfor aitab eutrofeerumisele oluliselt kaasa, peavad liikmesriigid rakendama meetmeid selle probleemi lahendamiseks.

1.3. Euroopa õigusaktid, mis käsitlevad fosfaatide kasutamist detergentides

Kuni ühtlustamiseni Euroopa tasandil on liikmesriikidel detergentide määruse põhjal lubatud rakendada detergentide fosfaadisisalduse piiramiseks olemasolevaid siseriiklikke meetmeid või võtta kasutusele uusi. Nagu paljude teiste ühtlustatud valdkonnast välja jäävate siseriiklike meetmete puhul, peavad liikmesriigid direktiivi 98/34/EÜ[8] sätete kohaselt meetmeprojektidest teavitama ning tõendama, et need on nii põhjendatud kui ka proportsionaalsed. Vee raamdirektiivist võib leida mehhanismi, mille abil liikmesriigid saavad tõendada piirangute põhjendatust ja proportsionaalsust riskianalüüsi (artikkel 5) ja kulutõhusa meetmeprogrammi kehtestamisega (artikkel 11).

Itaalia, Belgia, Tšehhi Vabariik, Saksamaa ja Madalmaad on juba võtnud vastu õigusaktid, millega eutrofeerumise piiramiseks vähendatakse fosfaatide kasutamist detergentides või keelatakse see. Hiljuti teatasid Rootsi ja Prantsusmaa samasisulisest kavatsusest. Austria, Iirimaa, Taani ja Soome toetuvad fosfaadipõhiste detergentide järkjärgulisel kasutuselt kõrvaldamisel detergentide tootjate vabatahtlikule panusele. Seitsmes liikmesriigis on kasutusel üksnes fosfaadivabad pesupesemisvahendid – vt lisas esitatud tabel 1. Käesoleva aruandega ei ürita komisjon nimetatud kehtivaid meetmeid kahtluse alla seada.

2. KOMISJONI MEETMED SELLEKS, ET HINNATA FOSFAATIDE KASUTAMIST DETERGENTIDES

2.1. Enne määruse (EÜ) nr 648/2004 vastuvõtmist võetud meetmed

Ühe esmase meetmena laskis komisjon seoses detergentides kasutatavate fosfaatidega konsultandil, WRc-l, uurida majapidamisdetergentides fosfori[9] teiste veepehmendusainetega asendamise kulusid ja eeliseid ning soovitada kõige asjakohasemaid meetodeid fosfori kontsentratsiooni vähendamiseks pinnavees. 2002. aasta juunis avaldatud uurimuses[10] jõuti järeldusele, et:

- paljudel riikidel on õnnestunud eutrofeerumist vähendada, rakendades meetmeid, mis vähendavad fosforikoormust 70–90% võrra;

---

6 Direktiiv 2000/60/EÜ, EÜT L 327, 22.12.2000, lk 1.

7 Direktiivid 91/271/EMÜ, 91/767/EMÜ ja 96/61/EÜ on vee raamdirektiivi kohaselt põhimeetmed ning neid tuleb kooskõlastada ja kohustuslike eesmärkide saavutamiseks vajaduse korral täiendada.

8 Direktiiv 98/34/EÜ, EÜT L 204, 21.7.1998, lk 37.

9 Keskkonnaaruannetes kasutatakse terminit „fosfor” üldises tähenduses fosforiühendite tähistamiseks.

10 Phosphates and alternative detergent builders” (Fosfaadid ja alternatiivsed veepehmendusained detergentides) on kättesaadav aadressil: http://ec.europa.eu/environment/water/water-urbanwaste/info/docs_en.htm

- fosfaadipõhiste detergentide kasutamise keeluga on võimalik saavutada fosforikoormuse vähenemine kuni 40% võrra, millest üksinda siiski ei piisa eutrofeerumise oluliseks vähendamiseks;

- naatriumtripolüfosfaadi sobivaks alternatiiviks tunnistati tseoliit A; üldistes tootmiskuludes täheldati naatriumtripolüfosfaadiga võrreldes vaid tühiseid erinevusi reoveepuhastites kuluva energia ja tekkiva sette puhul; lisaks selgus, et tseoliit A ei ole veeloomadele ja inimestele toksiline ning selle tootmisel tekib kõrvalsaadusena vähem toksilisi jäätmeid.

Komisjoni toksilisuse, ökotoksilisuse ja keskkonna teaduskomitee (SCTEE) esitas 2003. aasta märtsis WRc aruande kohta arvamuse,[11] milles kirjeldati mitmeid puudusi, leiti, et aruande järeldusi ei ole piisavalt põhjendatud, ning pakuti, et esiletoodud puuduste piisavaks lahendamiseks võib abi olla dokumentide põhjalikumast läbitöötamisest. Puudused olid seotud nii naatriumtripolüfosfaadi eutrofeeriva mõju hindamisega kui ka andmete puudumisega naatriumtripolüfosfaadile alternatiivsete ühenditega seotud keskkonnariskide kohta, milleks ei ole üksnes tseoliit A, vaid ka teised ained, näiteks sellega koos kasutatavad polükarboksüülhapped.

Komisjoni talitused järgisid SCTEE soovitust ja kogusid lisaandmeid dokumentidest, kaasa arvatud HERA teostatud naatriumtripolüfosfaadi ja tseoliit riskianalüüsidest, ning palusid SCTEE-l läbi vaadata küsimused, mis ei leidnud WRc aruandes piisavat käsitlemist.

2003. aasta novembri arvamuses esitas SCTEE järgmised järeldused:

- detergentides naatriumtripolüfosfaadi sisaldust piiravate meetmete puudumisel võib selle fosforiallika osakaal pinnavee fosforikoormuses suuresti varieeruda (umbkaudu 10–40%) sõltuvalt mitmesugusest inimtegevusest ja maakasutusest. Seega põhjustaks naatriumtripolüfosfaadi kasutamine detergentides pinnavee fosforikoormuse märgatava tõusu ja suurendaks oluliselt eutrofeerumisriski mõningates laienenud ELi piirkondades;

- praegune olukord Euroopas on võrreldes 1980. aastatega oluliselt muutunud, sest paljud Euroopa riigid on võtnud meetmeid naatriumtripolüfosfaadisisalduse vähendamiseks, mistõttu detergentides sisalduv fosfor ei mõjuta üldist fosforikoormust enam nii suurel määral ja muude allikate osakaal üldises fosforikoormuses on kasvanud;

- fosfaadipõhiste detergentide eutrofeeriv mõju on nii riikide kui ka vesikondade lõikes äärmiselt varieeruv olenevalt inimtegevusest ja maakasutusest.

Üldiselt märkis SCTEE, et naatriumtripolüfosfaadi riskianalüüsis ei käsitlenud HERA eutrofeerumise probleemi, ning andis soovituse, kuidas oleks seda kõige parem teha: *„olemasolevate katse- ja mudelandmete põhjal võib kvantitatiivselt hinnata mitmesugustest allikatest pärit fosforikoormusest tingitud ELi vete eutrofeerumist, eeskätt naatriumtripolüfosfaadiga seotud eutrofeerumist”*, ja pidas vajalikuks *„maastiku hindamist, mille puhul saadakse iga maastikustsenaariumi jaoks tõenäoline tulemus”*.

---

[11] Kättesaadav aadressil: http://ec.europa.eu/health/ph_risk/committees/sct/sct_opinions_en.htm.

2.2. Määruse (EÜ) nr 648/2004 vastuvõtmise järel võetud meetmed

Vastavalt SCTEE 2003. aasta novembri arvamusele tehti täiendav uuring, et saada arvestuslikke kvantitatiivseid näitajad selle kohta, milline on fosfaadipõhistelt detergentidelt fosfaadivabadele ülemineku mõju eutrofeerumisele. Uuringut rahastas detergentides kasutatavate fosfaatide tööstusföderatsioon CEEP (*Centre Européen d'Etudes des Polyphosphates*) ja selle teostas konsultant *Green Planet Research* koostöös uurimisorganisatsiooniga INIA (Hispaania riiklik põllumajandus- ja toidu-uuringute ning tehnoloogiainstituut).

Riski tõenäosusliku hindamise metoodika töötas INIA välja 2005. aasta septembriks ning selle lihvimisel võeti arvesse 2005. aasta novembris Madridis toimunud õpikojas 17liikmelise ekspertide rühma osalusel peetud arutelu. Lõpparuanne pealkirjaga „Detergentides leiduvatest polüfosfaatidest tuleneva eutrofeerumisriski kvantitatiivse hindamise väljatöötamine" (*Development of a European Quantitative Eutrophication Risk Assessment of Polyphosphates in Detergents*)[12] avaldati 2006. aasta oktoobris ja selle järeldused olid järgmised:

- tulenevalt sellistest teguritest nagu hüdroloogilised näitajad, rahvastikutihedus ja põllumajanduse intensiivsus on detergentides kasutatud fosfaatidega seotud täiendava eutrofeerumise riskid ELi eri piirkondades suuresti erinevad;

- mõlemas analüüsitud ökopiirkonna tüübis, s.t i) Atlandi ookeani piirkonnas, Põhja- ja Kesk-Euroopa madalates jõgedes ning ii) Vahemere piirkonna veekogudes, ei kasvanud eutrofeerumise risk fosfori kontsentratsiooni suurenedes lineaarselt;

- erinevus eutrofeerumise üldriski ja fosfaadipõhiste detergentideta riski vahel on üldjuhul 2–8%, kui lähtuda mõju hindamisest Vahemere piirkonnas, ja umbes 0,4–2%, kui lähtuda mõju hindamisest Atlandi piirkonnas, Põhja- ja Kesk-Euroopa madalates järvedes.

RPA-lt (*Risk & Policy Analysts Ltd*) telliti täiendav uuring, et täita andmetes olevaid lünki seoses mittepindaktiivsete orgaaniliste detergentide koostisainete representatiivse valimi kasutamise, omaduste ja keskkonnamõjuga ning hinnata fosfaadipõhistelt detergentidelt tseoliidipõhistele detergentidele ülemineku sotsiaal-majanduslikku mõju.

Uuringu tulemusena leiti, et mõningaid tseoliidipõhistes detergentides vajaminevaid täiendavaid veepehmendusaineid kasutatakse ka naatriumtripolüfosfaadipõhistes detergentides, ehkki väiksemas kontsentratsioonis. Seega ei satuks tseoliidipõhistele detergentidele üleminekul keskkonda tingimata suurem arv täiendavaid veepehmendusaineid, küll aga võib tõusta nende kontsentratsioon.

Kahe täiendavate veepehmendusainete rühmana, mille bioloogiline lagunemine keskkonnas on vaevaline, mainiti polükarbonaate ja fosfonaate. Polükarboksülaatide toksilisus ja ökotoksilisus on madal ning neid aineid ei peeta kahjulikuks. Seevastu võib veidi muret tekitada mõnede fosfonaatide, nt 1-hüdroksüetaan-1,1-difosfoonhappe (HEDP) ja selle soolade mürgine mõju veekeskkonnale. Samas puudusid nimetatud aine kohta keskkonnaseireandmed ja keskkonnariski ei saanud hinnata.

---

[12] Kättesaadav aadressil: http://ec.europa.eu/enterprise/chemicals/legislation/detergents/index_en.htm.

Uuringu teises osas püüti täiendada INIA/CEEP eutrofeerumisteemalist uuringut, hinnates detergentides kasutatavalt naatriumtripolüfosfaadilt tseoliitidele üleminekuga kaasnevaid üldisi kulusid ja eeliseid, sealhulgas tervise- ja keskkonnariske, ametkondlike kulude kokkuhoidu kolmanda astme reoveepuhastite arvelt ja tootjate kulude tõusu seoses detergentide koostise muutmisega.

2006. aasta juunis esitatud aruanne[13] pealkirjaga „Mittepindaktiivsed orgaanilised koostisained ja tseoliidipõhised detergendid" (*Non-surfactant organic ingredients and zeolite-based detergents*) sisaldas järgmist soovitust:

- detergenditööstust tuleks kutsuda üles tootma nõudepesumasinate tarbeks fosfaadivabasid detergente;
- detergenditööstusega tuleks läbi arutada mitmesuguseid polümeerseid koostisaineid käsitlev andmekogum (omaduste, tervise- ja keskkonnamõju kohta), mille võiks ühte koondada ja avaldada;
- fosfaadivabade detergentide kasutamist ei tohiks soosida, kui kõigi koostisainete puhul ei õnnestu tõestada, et need ei kujuta ei inimeste tervisele ega keskkonnale mingit riski.

Peamine kasu, mis kaasneb üleminekuga fosfaadivabadele detergentidele, on keskkonna fosforikoormuse vähendamine, mille tulemusena võivad omakorda väheneda eutrofeerumisprobleemid. Kvalitatiivses mõttes saavutatakse suurimat kasu neis riikides, kus:

- kasutatakse ohtralt fosfaadipõhiseid detergente;
- reovesi läbib harva kolmanda astme puhastuse ja
- esineb probleeme eutrofeerumisega.

Kohaldades nende kolme kriteeriumi suhtes kaalumiskoefitsiente, tuletati iga riigi kohta üks näitaja fosfaadivabadele detergentidele ülemineku potentsiaalse kasu kohta – vt tabel 2 (lisa). See küllaltki lihtsustatud analüüs näitab, et fosfaadivabadele detergentidele ülemineku potentsiaalne kasu on riigiti suuresti erinev.

Tseoliidipõhistele detergentidele üleminekuga kaasnevad järgmised kulutused:

- fosfaatide tarneahela katkemine. See mõjutaks oluliselt kuut ELi naatriumtripolüfosfaadi tootjat;
- detergentide väljatöötajate vajadus muuta detergentide koostist/tootemarki (väiksemate tootjate jaoks keerulisem ja raskem) keskmise maksumusega 20 000 eurot kindla koostisega segu kohta;
- inimesi ja/või keskkonda ohustavate riskide võimalik lisandumine; riskide täiendava hindamise vajadusest tulenevate lisakatsete maksumus.

---

[13] Kättesaadav aadressil: http://ec.europa.eu/enterprise/chemicals/legislation/detergents/index_en.htm.

Detergentide töörühm arutas kahte nimetatud aruannet 2006. aasta novembris ja leidis, et RPA aruanne sisaldas kasulikku teavet fosfaadivabadele detergentidele üleminekuga kaasnevate kulutuste ja eeliste kohta.

Seoses INIA aruandega märgiti eelkõige järgmist:

- mudelarvutusteks kasutatud andmed olid küllaltki piiratud ja tulemused saadi ainult kahe üldise geograafilise stsenaariumi kohta;
- mudelarvutuste tegemisel piirduti jõgikondadega (ja järvedega), samas kui eutrofeerumine on ELis probleemiks ka ranniku- ja merekeskkonnas, näiteks Läänemeres, Põhjameres, Mustas meres ja Aadria meres;
- enne lõplike järelduste tegemist fosfaadipõhiste detergentide eutrofeeriva mõju kohta ELis tuleks arvesse võtta ka Läänemerel käimasolevat MARE/HELCOMi projekti ja UNDP-GEFi projekti Doonau jõgikonnas.

ÜRO projektiteenistuse (UNOPS) rahastatud UNDP-GEFi Doonau piirkonna projektiga, mille eesmärk on töötada välja soovitused detergentides sisalduva fosfori vähendamiseks Doonau jõgikonnas, on kogutud üksikasjalikke andmeid fosfaadi kontsentratsiooni ja eutrofeerumise kohta Doonaus. Lõpparuandes[14] järeldatakse:

„Tunnistades, et teised meetmed, näiteks linnade reoveekogumise ja -puhastuse tõhustamine ja head põllumajandustavad on vajalikuks täienduseks, näitas uuring selgelt, et eutrofeerumisprobleemi edukale lahendamisele aitab küllaga kaasa ka fosfaate sisaldavate detergentide asendamine fosfaadivabade detergentidega, mille tulemusena väheneb üldine fosfaadikoormus.”

Seepärast soovitatakse Doonau jõgikonna riikidel Doonau jõe ja Musta mere eutrofeerumise eest kaitsmiseks kohaldada jätkuvalt siseriiklikke õigusakte ja/või täiendavaid vabatahtlikke kokkuleppeid fosfaadipõhiste detergentide asendamiseks, kuni selguvad ELi tasandi meetmete vajaduse komisjonipoolse hindamise tulemused. Seda rõhutati ka kõigi 16 Doonau jõe ja Musta mere piirkonna riigi ning Euroopa Komisjoni hiljutisel kõrgetasemelisel kohtumisel koostatud veekaitse deklaratsioonis.[15] Selline lähenemine tundub ühenduse ühtlustatud meetmete puudumisel õigustatud ja proportsionaalne.

2.3. 2007. aasta aprillis jätkuvad meetmed

2.3.1. Täiendav hindamine SCHERi poolt

Värskeimad RPA ja INIA aruanded esitati tervise- ja keskkonnariskide teaduskomiteele (SCHER) arvamuse saamiseks 2006. aasta novembris.

Korralduse kohaselt pidi SCHER hindama aruannete üldist teaduslikku kvaliteeti ning kommenteerima kasutatud metoodikat ja lähtepunkte, eelkõige:

- kontseptuaalse mudeli kvaliteeti;

---

[14] UNDP/GEF auranne Doonau jõe kohta on kättesaadav aadressil: http://www.undp-drp.org/drp/activities_1-8_detergents.html.

[15] http://www.icpdr.org/icpdr-pages/water_protection_declaration.htm

- kalkulatsioonide, tulemuste ja järelduste täpsust ja paikapidavust;
- kas fosfaatide kasutamine detergentides aitab ELi tasandil eutrofeerumisele oluliselt kaasa.

Seoses RPA aruandega paluti SCHERil esitada oma arvamus järgmistes küsimustes:

- kas üleminek fosfaadivabadele detergentidele suurendaks tervishoiu- ja keskkonnariske;
- täiendavate veepehmendusainetega, sealhulgas polükarboksülaatide ja fosfonaatidega seonduvaid riske.

Moodustatud on kaks töörühma ja arvamust oodatakse kõige varem 2007. aasta mai lõpuks.

2.3.2. Vee raamdirektiivist lähtuv komisjoni tegevus

Vee raamdirektiivi nõuete kohaselt peavad liikmesriigid saavutama pinnavee hea ökoloogilise ja keemilise seisundi 2015. aastaks. Juhenddokument[16] sisaldab ühtlustatud metoodikat eutrofeerumisriski hindamiseks ELi poliitika taustal. Kõik liikmesriigid on koostanud ülevaate inimtegevuse keskkonnamõjust pinna- ja põhjavee seisundile ning esitanud sellekohase aruande 2005. aastal komisjonile.[17] Aruannetest selgub, et eutrofeerumine on endiselt tõsine probleem ning et paljudes jõgikondades on fosforireostus pärit mitmest eri allikast. Vee raamdirektiivi eesmärkide saavutamiseks peavad liikmesriigid 2009. aasta detsembriks ette valmistama meetmeprogrammi, mis võib sisaldada kohustuslikke või vabatahtlikke kokkuleppeid fosfaatide kasutuse piiramiseks detergentides, kui seda peetakse põhjendatuks. Vastavalt vee raamdirektiivile peavad nimetatud meetmed olema tasuvad ja proportsionaalsed.

Käimas on interkalibreerimisprotsess, mis peaks muutma arusaama heast keskkonnaseisundist kõigis liikmesriikides paremini võrreldavaks ja raamdirektiivi määratlustele vastavamaks ning seeläbi ühtlustama eutrofeerumisriski hindamise korda. Tegeletakse hea keskkonnaseisundi piiride kindlaksmääramisega et neid saaks kasutada kõigis siseriiklikes klassifikatsioonisüsteemides.

Interkalibreerimisel kasutatakse mitut tuhandet andmekogumit vähemalt 1500 representatiivsest vaatluspunktist (komisjoni otsus 2005/646/EÜ[18]) kogu Euroopas.

Praegu valmistab komisjon ette otsust interkalibreerimise tulemuste avaldamise kohta ning direktiivi 2000/60/EÜ artikli 21 kohaselt on kavas see vastu võtta 2007. aasta lõpus.

---

16 Kättesaadav aadressil: http://forum.europa.eu.int/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/thematic_documents/13_eutrophication.

17 Vee raamdirektiivi aruanded on kättesaadavad aadressil: http://forum.europa.eu.int/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/implementation_documents_1&vm=detailed&sb=Title.

18 Komisjoni otsus 2005/646/EÜ, ELT L 243, 17.9.2005, lk 1.

2.3.3. Projekt MARE/HELCOM Läänemere piirkonnas

Selle projekti raames hinnatakse erinevaid võimalusi (kaasa arvatud fosfaadivabade detergentide kasutamine) vee kvaliteedi parandamiseks Läänemere piirkonnas. Kui rakendub stsenaarium, mille kohaselt kõigis Balti riikides kasutatakse fosfaadivabu detergente, samas kui reoveepuhastus püsib 2000. aasta tasemel, paraneb olukord vähem kui siis, kui fosfaadipõhiseid detergente kasutatakse edasi, kuid reoveepuhastus muudetakse asulareovee puhastamise direktiivi kohaselt tõhusamaks. Reovee tõhusam puhastamine koos fosfaadivabade detergentide kasutuselevõtuga vähendaks toitainekoormust ja parandaks merekeskkonna seisundit rohkem kui kumbki meede eraldi.

3. KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED

Komisjon on astunud hulga samme, et luua teadmiste baas hindamaks detergentides fosfaatide kasutamise eutrofeerivat mõju, nagu nõutakse määruse 648/2004 artikli 16 lõikes 1.

Tuginedes WRc 2002. aasta uuringu tulemustele, milles käsitleti detergentides sisalduvate fosfaatide mõju eutrofeerumisele, ning komisjoni teaduskomitee 2003. aasta märtsi ja novembri arvamustele, teostati veel kaks uuringut, et täita komitee arvamustes mainitud andmelünki. Nende kahe täiendava uuringu tulemusi arutati liikmesriikide delegaatidega ja tööstusharu esindajatega detergentide töörühma kohtumisel 2006. aasta novembris ning esitati hiljem ka komisjoni teaduskomiteele arvamuse saamiseks, mis on praegu veel koostamisel.

Vee raamdirektiivi kontekstis esitatud aruannete kohaselt on eutrofeerumine jätkuvalt üks olulisemaid ohte mage- ja mereveele. Viimastel aastatel on probleem oluliselt selgemaks saanud. 2007. aasta aprillis lisandub eutrofeerumise kohta pidevalt uusi teadmisi ning peagi on seoses vee raamdirektiivist tuleneva interkalibreerimisega oodata ulatuslikke lisaandmeid vee kvaliteedi hindamise kohta kogu Euroopa Liidus**.**

Kui on hangitud piisavalt tõendeid ja detergentide töörühmaga konsulteerides hinnatud erinevaid poliitilisi võimalusi, võetakse vastu otsus, kas ELi tasandil on õigustatud detergentides fosfaatide kasutuspiirangute kehtestamine. Eelkõige tuleks ühtlustatud meetmete põhjendatuse puhul ära oodata komisjoni teaduskomitee arvamus juba tehtud uuringute kohta. Komisjon algatab 2007. aastal mõju hindamise, et viia see, sõltuvalt teaduskomitee tulevasest arvamusest ja kindlakstehtud vastust ootavate küsimuste hulgast, võimaluse korral 2008. aastaks lõpule. Kui jõutakse otsusele, et piirangud on põhjendatud, teeb komisjon viivitamata ettepaneku õigusakti vastuvõtmiseks.

Kuni otsust pole veel tehtud, tuletab komisjon meelde, et liikmesriigid võivad võtta meetmeid fosfaadipõhiste detergentide asendamiseks, kui see on keskkonna säästmiseks põhjendatud (nt vee raamdirektiivi alusel). Liikmesriigid, kes soovivad kehtestada direktiivi 98/34/EÜ reguleerimisalasse kuuluvaid tehnilisi eeskirju, peavad sellest teatama komisjonile ja esitama põhjendused selle kohta, et nimetatud meetmed on kooskõlas nimetatud direktiivi nõuetega.

LISA

Tabel 1. Fosfaatidest hoidumise määr pesupesemisvahendite puhul EL 25 liikmesriikides		
Liikmesriik	*Rahvaarv (miljonites)*	Fosfaatidest hoidumise määr, *%des*
Belgia	10,4	100
Tšehhi Vabariik	10,2	35
Taani	5,4	80
Saksamaa	82,5	100
Eesti	1,3	20
Kreeka	11,0	50
Prantsusmaa	59,9	50
Iirimaa	4,0	100
Itaalia	57,8	100
Küpros	0,7	20
Läti	2,3	20
Leedu	3,4	20
Luksemburg	0,4	100
Ungari	10,1	30
Malta	0,4	20
Madalmaad	16,2	100
Austria	8,1	100
Poola	38,2	15
Portugal	10,4	30
Sloveenia	2,0	95
Slovakkia	5,4	20
Hispaania	42,2	40
Soome	5,2	90
Rootsi	9,0	85
Ühendkuningriik	59,5	55
EL 25	**456,0**	**66**

* Mõiste „fosfaatidest hoidumise määr” tähendab vastavust siseriiklikele õigusaktidele, milles piiratakse fosfaadisisaldust (ei pruugi olla null)

(RPA aruanne 2006, http://ec.europa.eu/enterprise/chemicals/legislation/detergents)

Tabel 2. Fosfaadivabadele detergentidele üleminekust tulenev kasu		
Punktide arv	**Kirjeldus**	**Liikmesriigid**
>10	*Maksimaalne kasu*	Tšehhi Vabariik, Poola, Hispaania, Läti, Leedu, Portugal, Slovakkia
5–10	*Mõningane kasu*	Kreeka, Küpros, Eesti, Ühendkuningriik, Luksemburg, Ungari, Belgia, Prantsusmaa
1–5	*Vähene kasu*	Taani, Soome, Austria, Rootsi, Iirimaa, Sloveenia, Itaalia, Madalmaad, Saksamaa
0	*Olematu kasu*	Malta

Punktide arv näitab, millised ELi riigid saaksid kasu üleminekust fosfaadivabadele detergentidele, lähtudes kolmest tegurist: 1) detergentides sisalduva fosfaadi tarbimine ühe elaniku kohta aastas, 2) selle elanikkonna osa protsentides, kelle reovesi läbib kolmanda astme puhastuse, ja 3) eutrofeerumisprobleemi teadvustamine.

(RPA aruanne 2006, http://ec.europa.eu/enterprise/chemicals/legislation/detergents)